

Kerron pienen tarinan yhdestä Laukaalaisesta Rutanen-suvun jäsenestä Reinhold Rutasesta. Monethan meistä ovat myös tämän suvun kanssa tekemisissä, ellei ai-
van sukuun kuuluvakin kuten minä itsekkin.

Kun Kalle Kustaanpoika Rutaselle s.1878 ja vaimolleen Fredrika Ittoselle s.1875 syn-
tyi esikoispoika 16.7.1900, sai hän kasteessa nimekseen Reinhold. Perhe asui täl-
löin itsellisinä Koivistonkylän Norolan alaisessa Juosulan torpassa ja teki muuttoaan
Nätkilän taloon kun Riikan synnyttämisen aika tuli. Matkan varrella sijaitti myöskin
Norolan alainen Tupsula, jonka pellon kupeella sijaitsee mahtava kallion siirtolohkare
ja sen vierellä erittäin pieni saunarakennus, joka sai nyt toimittaa synnytyslaitok-
sen virkaa. Ei varmaankaan kukaan olisi silloin uskonut miten suuri mies sai sieltä
alkutahdit elämälleen.

Ajan tavan mukaan äidit imettivät pienokaisiaan mahdollisimman pitkään, niin riitti
siinä naapureilla ihmettelemistä kun Reino-pojan jalat ylettyivät miltei lattialle äitinsä
sylistä ollessaan vielä rintamaidolla. Perheeseen syntyi Nätkilässä 1904 Reinolle veli
Yrjö ja 1906 sisar Maria, mutta seuraava lapsi Anna jäi vielä syntymättä, kun per-
heen elämässä tapahtui ratkaiseva käänne.

Elettiin kovaa "Amerikan kuume"-aikaa ja isä-Kallenkin mieli paloi mukaan kun tiesi
kyläkunnalta muitakin olevan lähdössä. Puhuivathan yleisesti kovin kovista hank-
keista siellä. Kalle oli maininnut Riikallekin aikeistaan lähteä Hakos-Heikin ja Uuden-
talon-Eemelin mukaan ja palata sitten takaisin rahamiehenä. Hän oli todella kova
työmies ja kunnostautui erikoisesti muunmuassa tiilenlyöjänä. Kun esimerkiksi Ää-
nekosken tehdasta rakennettiin täytyi hänellä olla kaksi hanslankaria tavallisen yh-
den sijasta - jopa 2000 tiiltä oli hän parhaina työpäivinänsä lyönyt. Sellaisia hommia
ei kuitenkaan aina ollut, vaan täytyi tyytyä vähäpätöisempiin töihin ja näinollen toi-
meentulokin kiikkui minimin rajamailla. Näillä perustein Riikkakin alkoi ajatella Kallen
Amerikan-matkaa hieman suopeammin, vaikka ei sitä oikein koskaan hyväksynyt-
kään.

Lähtöpäivä lähestyi ja Kalle lähti käymään vielä "Koskella" sanoen ovella menses-
sään ruokaa laittavalle vaimolleen, "jos ei minua iltaan männessä kuulu, ni anna se
velli porsaalle".

Eipä kuulunut Kallea takaisin, ei enää koskaan, vaikka sitä ei Riikka tässä vaiheessa
vielä tiennyt. Seuraavana päivänä käydessään normaalilla maidonhaku-reissullaan
naapurissaan Koivistossa kysäisi hän Ida-emännältä, "jokos se Heikki män", ja saa-
tuaan myöntävän vastauksen lausahti selvästi helpottuneena ja iloa äänessään, "no
nyt se mejän retkale jäe". Vaan eipä jäänyt Kalle, hän oli varannut matkatavaransa
jo etukäteen Heikin kanssa sopimaansa paikkaan, josta sitten ne mukaansa nappasi
kun mukamas Koskelle lähti.

Arcturus laivaan Kalle ja Heikki astuivat Hangon satamasta 20.3.1907 määränpää-
nänsä Englanti, josta matka jatkui 10 päivää myöhemmin Umbria laivalla Minneapoli-
siin Yhdysvaltoihin, matkan hintana 343 Suomenmarkkaa hengeltä.

Ei kirjeen kirjettä eikä kortin korttia, vain kuulopuheita tuli Riikalle tuliaisiksi miehes-
tään ja "ei tule takaisin" -terveiset toi viimein Hakos-Heikki palattuaan takaisin Suo-
meen. Kyllähän Kalle kuitenkin kerran kävi vielä kotimaassaan, mutta vaimoan tai
perhettään ei hän silloinkaan tavannut, vain pikaisesti oli Juosulassa poikennut ja
vähin äänin takaisin "lännelle" palannut. Ehkäpä siihen vaikutti kahden lapsen syn-
tyminen perheeseen hänen poissa ollessaan.

Kovaa oli Riikan elämä, vaikkei hän sitä pahemmin valitellutkaan - hänhän oli tarmokas nainen ja sitä kuvatkoon seuraavakin esimerkki. Jyväskylän kaupungissa oli karjamarkkinat ja Rutasen talon Ville-isännän piti viedä lehmä sinne myytäväksi, vaan kun ei itse kyennyt tai paremminkin viitsinyt matkaan lähteä, niin laittoi hän palkollisenaan tuolloin asuneen Riikan puolestaan asialle. Riikka talutti lehmän jalkaisin markkinoille, myi sen ja palasi vielä samalla valvomisella takaisin tuoden rahat Villedelle - koko reissu liki samana päivänä!! Yhteensä yli 70 kilometriä.

Näin eleli Riikka lapsikatraansa kanssa milloin minkäkin talon tai töllin kestinä tai aluksi jopa ruokavahvuudessa, kun jaksoi vielä töitäkin tehdä.

Perhe oli muuttanut hieman pysyvämmiin taas takaisin Juosulaan ja vanhin lapsista Reino oli jo tullut kouluikään. Koivistossa alkoi koulunpito 1913, mutta ensimmäisenä vuonna ei Reino sinne vielä tullut, vaan kun seuraavana vuonna saapui, oli hän melkoinen ilmestys kokonsa puoleen - suorastaan jättiläinen toisten lasten joukossa - muita oppilaita vanhempikin hän jo oli. Reinooli niin pitkä, ettei hän sopinut mihinkään pulpettiin, vaan opettaja sijoitti hänet istumaan tavalliselle tuolille uunin viereen. Ei sujunut oikein hyvin Reinon koulunkäynti, lukemaan ja kirjoittamaan hän kyllä sentään oppi kovin suuresta poissaolojen määrästä huolimatta.

Valtava kasvuvauhtiko lienee aiheuttanut sen, ettei Reinosta oikein koskaan kehittynyt aikamiestä, muutoin kuin kooltaan, mieli säilyi lapsekkaana läpi elämän ja ääni oli korkea, ikäänkuin murroskausi olisi jäänyt häneltä kokonaan kokematta. Voimiensa puolesta hän oli kovin heiveröinen niin isoksi pojaksi.

Koitti viimein Reinollekin armeija-aika, sinne hänkin joutui ja ajan lehdet saivat aiheen kirjoitella muuan pitkästä alokkaasta, joka oli tullut Äänekoskelta ja jolle armeijalla ei ollut antaa kyllin suuria vaatteita. Ei toki tarvinnut hänen käydä läpi koko armeija-aikaa, vaan sensijaan - vai muustako syystä - joutui hän Keuruulle, sikäläiseen työlaitokseen eräänlaista kunnanapua nauttimaan, siellähän olisi ainakin tarpeeksi ruokaa niinkin isolle miehelle. Reinon valtava ruokahalu ja ravinnontarve olikin omiaan vieroittamaan häntä omista sukulaisistaan, köyhiä kun olivat.

Palattuaan Keuruulta oli Reino kesän töissä Koiviston talossa, jossa osallistui kevyisiin peltotöihin. Heinäpellolla oli hänen erikoisalaansa seipäiden pystyttäminen - siitä hommasta hän piti. Vaan kun Reino pitkänä miehenä niitä maahan iski latvasta kiinni pitäen, niin pakkasivat menemään kovin vinoon. Yönsä hän nukkui talon heinätallissa, vaikka normaalisti talossa yöpyessään oli tuvan pitkällä penkillä nukkunutkin. Ja sekös oli pojista hauskaa kun talli alkoi heinistä täyttyä, niin sitä lähemmäksi ulko-ovea Reino joutui ja niinpä hän viimein nukkuikin jalat heinätallin ovesta ulkona roikkuen. Syksyn tullen hän hävisi taas omille teilleen.

Reino tivoliaikaisessa mainoskuvassa

sissä korkeakorkoiset kengät ja korkea silinterihattu, jotta hänen ennestäänkin pitkä vartensa olisi oikein korostunut. Taiteilijanimenä hänellä käytettiin "*Suomen jättiläinen-Reinhold 2m 37cm*" ja tämä lieneekin ollut hänen oikea pituutensa parhaina miehuutensa päivinä. Kun toiset lähtivät vapaata viettämään oli Reinon jäätävä syöttelemään tivolin eläimiä. Tällainen elämäntapa ei soveltunut lainkaan hänen seurantaluiselle ja avoimelle luonteelleen, vaan erkani hän heti tivolin palveluksesta kun sai siihen tilaisuuden. "Eivät ies antanna tuntea ihmisiä", valitti Reino - häntä oli ehdottomasti kielletty puhelemasta vieraiden ihmisten kanssa. Eräänlaisista kiertolaisen elämää oli hänen myöhempikin elämänsä, talosta toiseen, kylästä kylään, vain välillä pysähtyen johonkin hieman pitemmäksi aikaa toki töihinkin, mutta aina palasi hän kotikylälleen Äänekosken Koivistoon.

Kalastaminen oli Reinon mielipuhua ja siitä hän hyvin mielellään myös puheli. Kerran, ollessaan vetämässä uistinta Isolla Hirvasella, kerääntyi pikkupoikia rannalle katselemaan tuntemaansa soutajaa. Poikien ilo oli suuri kun näkivät Reinon kääntä-

Huvielämäkin otti oman osansa Reinon mahtavasta olemuksesta. Hän pestautui - tietävästi kunnan avustamana - tanskalaisen Cristensenin tivoliin, josta luvattiin hänelle yhdestä näytäntökaudesta 2000 markkaa ja siitä puolet käteen jo allekirjoitustilaisuudessa Äänekoskella. Pahat kielet kyllä tiesivät kertoa, ettei hän koskaan muuta saanutkaan ylläpidon ja ruuan lisäksi - siihen kuulemma kului aivan liikaa. Se missä kaikkialla joutui hän tivolin mukana kiertämään, ei ole täyttä varmuutta, eikä hän itsekään sitä kyennyt oikein uskottavasti valaisemaan. On kuitenkin varmaa että kiertue käsitti useita maita ympäri Eurooppaa ja ainakin kaikki Pohjoismaat. Isäni tapasi tivolin kerran Kokemäellä, jossa Reino huomasi hänet pressun raosta ja huiskutti tulemaan hieman lähemmäksi. Hän oli valitellut kovin sitä, ettei häntä päästetty edes vapaa-aikanaan muiden tavoin kaupungille eikä yleensä-kään mihinkään missä ihmiset olisivat voineet hänet nähdä. Eivät ehkä olisi maksaneetkaan sitä kolmea markkaa, joka oli pääsymaksun hintana näkemään "maailman pisintä miestä". Reinolla oli näytök-

vän veneensä keulan heidän rantaansa kohti, näkisivätpä lähempää. Tupakat olivat päässeet loppumaan, joten hän pyysi poikia hakemaan sitä kaupasta luvaten palkkioksi siitä näyttää heille "oikein komean miehen". Kilvan lähtivät pojat asialle ja tultuaan takaisin tupakat mukanaan saivat he hengästyneinä sanotuksi, "no näytä nyt meille se kommea mies". Kun Reino kohottautui veneen pohjalta täyteen pituuteensa, niin olihan se komea näky järven horisonttia vasten nähtynä ja pojat olivat tyytyväisiä.

Vaatetuksensa kanssa Reino oli alituisissa vaikeuksissa, etenkin kenkien hankinta tuotti miltei ylivoimaista vaivaa. Suutari Anton Kautolla oli tosin oikein erikseen Reinon kenkiä varten tehty lesti ja ainakin parit-kolmet kengät hän saikin sitä kautta hankituksi itselleen, mutta koska hänen kenkiensä valmistamiseen kului nahkaa kokonainen vuota ja kunnan avustuskin oli kovin olematon, täytyi hänen tulla toimeen yksillä kengillä hyvin pitkään. Useimmiten Reinoa nähdessäni oli hänen kenkensä, niinkuin muutkin vaatteensa, hyvin paikatun näköiset ja kursitut yhteen milloin mistäkin kohtaa, kengät joskus jopa rautalangalla korjatut. Yöpyessään kotitalossani Koivistossa oli Reinolla tapana nukkua uuninvierus penkillä, kunhan oli ensin laittanut kellonsa ja lompakkonsa kattohirren päälle ja selkäreppunsa päänalusekseen. Kerran hänen nukkuessaan veljeni Osmo mittasi Reinon kengän pohjan mitaksi peräti 58 senttiä!

Jatkuva ravinnon puute vaivasi Reinoa läpi hänen elämänsä - ehkäpä aivan viimeisiä vuosia lukuunottamatta. Sota-aikaankin oli kansanhuoltolaitos varustanut hänet kahdella niinsanotulla "erittäin raskaan työntekijän" leipäkortilla, mutta eihän sekään riittänyt hänelle kuin muutamaksi päiväksi. Kyllähän ihmiset antoivat ruokaa hänelle, joten todellista hätää ei ollut, mutta kun kerta-annos jo käsitti pari leipää ja kupillisen perunoita, niin ei se ollut likikään aina saatavilla, vaan varsi pysyi aina suhteellisen hoikkana - 160 :n kilon painostaan huolimatta.

Kerran oltuaan pitemmän ajan pois kotikylältään, kiinnitti Reino viimein palattuaan tolppailmoituksen, jossa mainittiin, "*hierontaa suorittaa Turun Reumaattisen Opiston hieromakoulun käynyt hieroja Reino Rutanen*", perässä oli maininta ajasta ja paikasta. Poikakurikat kuitenkin pian repivät hänen ilmoituksensa alas. Tästä viisastuneena seuraavilla kerroilla Reino ripustikin ilmoituksensa niin korkealle, ettei niitä ylettynyt enää repimään - ei moni toki lukemaankaan. Hänen suosimansa ilmoittelupaikka oli paikallisen Osuuskaupan makasiinin seinä, sen räystäään alus. Näissä ilmoituksissaan muisti hän myös aina mainita nimeltä ketä hän oli aiemmin kylällä jo hieronut ja paljonko hieronta maksaa "raadolta" tavanomaisten hierojankoulutusmainintojen lisäksi. Taisi kuitenkin asiakaskunta jäädä kovin pieneksi Reinolle. Pieneksi jäi myöskin hänen kuulijajoukkonsa ryhtyessään myöhemmin pitämään seuroja, joista niistäkin oli tavanomaiset tolppailmoitukset tutuilla paikoillaan.

Vähitellen alkoivat Reinon voimat ehtyä jatkuvaan kiertelemiseen ja sitä edesauttoi ryhtinsä hiipuminen. Hän alkoi painua kasaan ja polvet eivät oikein enää jaksaneet kannatella kuormaansa. Yhä enemmän hän alkoi asettua Viitasaarelle, jossa oli oppinut kulkiessaan useasti poikkeamaan ja kerta kerralta yhä pitempään viipymäänkin.

Kerrotaan, että hän olisi aikoinaan lahjoittanut luunsa tieteelle, jotta kuoltuansa saisivat käyttöönsä ne ja jonkunmoisen rahamääränkin olisivat antaneet. Kun Reino Viitasaarella kuoli 12.12.1964, vietiin hänen tomumajansa Turkuun, jossa siunaus tapahtui, että olihan asiassa jotain perääkin.

Eipä ollut Reinolla eläissään vihamiehiä - ei myöskään suurta ystävien joukkoa, mutta ymmärtämystä ja myötätuntoa häntä kohtaan tunnettiin sitäkin enemmän.

Eipä uskoisi että niin pienestä saunasta voi maailmalle lähteä niin iso mies, ja joka tapauksessa hän säilynee kotikyläni Koiviston "suurmiehistä" suurimpana.

- - -

"Reinon" isälinja alenee suoraan Laukaan Palokan isännästä Simo Tuomaanpojasta seuraavasti:

Eerik Simonpoika	s.	-k.10.2.1736	Laukaa Iso-Oksala
Juhana Eerikinpoika	s.	1710-k.27.2.1772	Laukaa Rutanen
Matti Juhananpoika	s.	28.05.1752-k 01.06.1808	Laukaa Rutanen
Matias Matinpöika	s.	13.09.1786-k.18.03.1839	Laukaa Rutanen
Matti Matiaksenpoika	s.	10.12.1813	Laukaa Rutanen
Jooseppi Matinpöika	s.	12.09.1849-k.29.01.1921	Äänekoski Rantala
Kalle Kustaa Joosepinp.	s.	13.12.1878	Laukaa Rantala – k.6.10.1950 USA